LANIÉ WÒDË. ÒD SËCHTË NABRÓNÉ[1]

Płëniesz Bòżą łaską.
Niese nowé
Kòżdô Twòja kropla,
Co chrzest dôwô[2].

Co më bë zrobilë bez wòdë? Nié za wiele. Tec wiele ji mómë w se, w cele. Bez ni – to jakbë nabiérôł wòdã rzeszotã[3]. Jidze strzëmac bez telewizje, ptôszégò mléczka cytrónowégò, jescô prażnicë z łëczkã – bez wòdë sã nie dô. Tej pierszô wòda pòszła[4].

Taczé pisanié ò wòdze to je wòda na mój młin[5]. Płënie òna téż z jawòra młënarzowi na kòła[6]. Mòże òna stojec w plëce, błotkù, jezorze czë w mòrzu a òceanie. Mòże płënąc: w rzéce a w rérze. Mòże sã gònic[7] a kwitnąc. Òkrãtë mòże niesc wiérzchã, pòdwòdné bôtë krëc w zôtorze[8], a lëdzoma dawac pò ni płënąc a sã... topic w ni. Mô òna swòje dëchë jak nëczczi, jezórnice, redunice, co lëdzóma mòckò psocą. Wòda stôwa na drodze naszich nôpierszich lëteracczich herojów: Czôrlińszégò a Remùsa. Jednémù wzãła kònie a drëdżémù karã z towôrã.

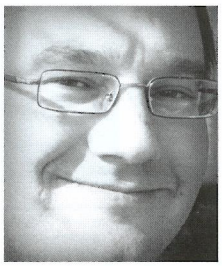

Jidze strzëmac bez telewizje, ptôszégò mléczka cytrónowégò, jescô prażnicë z łëczkã – bez wòdë sã nie dô.

Ni mòże wòdë skazëc. Plwac w niã ni mòże, bò chrzcy sã wòdą. W stëdni wòdã czëszczi żaba, temù krziwdë ji ni mòże robic. Wòda retô żëcé, w całoscë na pùstinie, dze ji za wiele ni ma. Nawetkã nasza kania téż wòłô: pic! Strażôcë bez wòdë mielë bë cãżkò. Picë[9] téż. Òni prawie pò co pòwôżniészi swòji „gùlgùny sesje" spiéwią tak:

Bë sã przëda òd kwasnëch gùrków wòda!
Są weczi w kòmòrze, skąd kòżdi je bierze.
Szluknąc sygnie rôz, dwa, trzë. Zelonym przegrëzc...
Môsz ùbëtk. Òstôł w taszi na doktora dëtk...[10].

Czej doktór òd białk czëje, że wòdë òdeszłë – je wiedzec, że wnetkã nowi człowiek przińdze na zemską krôjnã.

Tãga pije wòdã z mòrza, jezór, rzék a błotk, cobë jã blónoma dac a ne jã spùscywają na to, co ji brëkùje na zemi. Wòda léczi, chòcle swôrb, chòroscë skórné w Jastrowé[11]. W jastrowi pònièdzôłk na Kaszëbach nie òbléwô sã lëdzy wòdą, jak to robią cëzyńcë, bò wòdë je szkòda.

Wòda może bëc wiôlgô abò małô. Ta pò prôwdze wiôlgô przëchòdzy, czej lëdze nagrzészą – tej je pòzywónô pòtopã, jak kòl Noégò w Biblëji. Pò szwedzczim pòtopie òstało na Kaszëbach czile krëwawëch wód, na wdôr dôwnëch pòbitwów z zezabôłtownikama. Môłô wòda abò òpadłô to je òdpłiw mòrza. Wiôlgô abò wësokô zôs – przëpłiw. Za Wiôlgą Wòdą – òceanã, mieszkają Kaszëbi w Kanadze. Bez wòdë mòrze bë nie abòwało[12], nie chwarszczëło[13]. Nie bëło bë w nim żochów[14]. Czôrnô wòda to zôtór. Czëstô Wòda[15] to pòzwa wsë dalek pòd Miastkã, dze kaszëbszégò w szkòle ùczi Kristina Gòłuńskô a Zëmnô Wódka to je łączka a błotkò w Mòjszu.

Wòda w snicach mô swój cwëk. Czej sã przësni czëstô – tej pùdze bëlno, czej brëdnô – nié. Pòd Wejrowã, rôz w rokù bòdôj, wòda zamienia sã we wino. To mògła bëc prôwda. Kò jesz niedôwno w Swiãtim Miesce bëła winowô fabrika, ale spôla sã i nawetkã lanié wòdë szlaùchama nie pòmògło...

Różné rzeczë robiwelë z wòdą pò mëcym niebòszczëka. Mia bò òna swòją mòc. Wëléwelë jã do mòrza; tak, cobë ji nie deptac; wkół chëczë, pòd progã chëczë. Stôwialë téż statk z ną wòdą przed pierszim kòłã wòza z trëmą òbmëtégò.

Wòdniôrz to ten człowiek, co kòpie stëdnie. Wòdnik – to je wòdny szur, co na zëmã do chléwù przińdze. Wódeczka to je sznaps, a wòdzëszcze – wiéchrzëzna mòrza.

Nôwiãcy wòdë leją w eùro-, w pòlsczim parlameńce a w rozmajitëch gminowëch, miastowëch, pòwiatowëch a wòjewódzczich radzëznach. Colemało na kòmisëjach do różnëch sprawów ò mądrëch pòzwach, a jidze le ò to, żebë „naszi" radny dostelë pôrã stów wicy za prowadzenié taczi kòmisëje. Jak ju sã zlézą, tej mùszą co zrobic, bò co bë lëdze rzeklë...? A jak radnélc robi? Przez gôdanié a cziwanié rãką. Lanié wòdë. Całé kòctë, cziwë a cysternë. Jak ju sã naleje, tedë pòdnôszô rãkã, bò dôwô znak, że mùszi zatankòwac, bò je wëczeczniali.

Jo. Nalôł jem skòpicą. Z wëpãkłim meniskã.

Przédnô pòlskô ùsôdzôczka tekstów do spiéwaniô Agnészka Òseckô napisała bëlné zakùńczenié do tegò felietonu:

Trzeba mi wielkiej wody,
Tej dobrej i tej złej,
Na wszystkie moje pogody
Niepogody duszy mej[16].

TÓMK FÓPKA

[1] Bernard Sychta, *Słownik gwar kaszubskich*, t. VI, s. 92–94.
[2] Tomôsz Fópka, „Wòda zbawieniô", z mùz. Wéróniczi Kòrthals-Tartas, niepublikòwónô.
[3] Próżnô robòta.
[4] Zawòłanié ògniôrzów przë gaszenim ògnia.
[5] Pasëje mie.
[6] Lëdowô piesniô „Namòwa".
[7] Gòtowac sã.
[8] Mòrskô głãbiô.
[9] Pijôcë.
[10] Tomk Fópka, „Gùrkòwô wòda", niepùblikòwóny.
[11] Np. w wiérzce Eùgeniusza Prëczkòwsczégò pt. „Jastrowô wòda".
[12] Przëpłiw a òdpłiw pòd cëskã fazów miesądzowëch.
[13] Szëmiało.
[14] Prądów.
[15] Pòl. Piaszczyna.
[16] Agnieszka Osiecka, „Wielka woda".